Tio råd inför samtal och undersökningar av patienter med intellektuell funktionsnedsättning

1. Val av besökstid viktigt

Boka gärna första tiden på morgonen eller första efter lunch. Extra väntetid i väntrummet kan skapa oro hos både patienten och andra patienter. Avsätt gott om tid. Överväg läkarbesök i hemmet vid svår eller mycket svår intellektuell funktionsnedsättning.

2. Läs igenom journaler

Ta del av journalhandlingarna före besöket för att få en bild av kognitiv nivå, tidigare utredningar och behandlingar.

3. Tala direkt till patienten

Ta reda på om patienten har alternativa sätt att kommunicera eller använder kommunikationshjälpmedel. Inled med att prata lite allmänt för att knyta kontakt. Notera om patienten kan svara själv innan du frågar ledsagaren om hjälp. Tänk på att det är troligt att patienten behöver god tid på sig för att att förstå vad du säger och därmed kunna berätta om sina egna behov och symptom.

4. Tala enkelt

Använd korta meningar, vanliga ord och visa gärna bilder, konkreta saker eller symboler. Tänk på att det kan vara skillnad mellan att förstå det som sägs och att själv göra sig förstådd. Många kan ha problem att berätta om egna känslor, var det gör ont eller vad som är obehagligt.

5. Ställ öppna frågor

Ställ gärna frågor på olika sätt för att kontrollera att patienten har uppfattat dig riktigt. Graden av intellektuell funktionsnedsättning får avgöra. Upprepa gärna det personen säger och fråga om du uppfattat det riktigt. Var det så här du menade? Det är inte säkert att personen förstår meningen med undersökningen eller de frågor du ställer. Många vill gärna svara rätt. Det kan innebära att de svarar det som de tror att du önskar höra, även om de menar något annat eller inte har förstått frågan.

6. Förbered patienten

Berätta varför patienten har kommit. Förklara att du ska undersöka hen och att du behöver göra det för att ta reda på vad som är fel. Säg att du under undersökningen kommer att berätta för patienten vad du tänker göra. En del kan vara rädda för de instrument som används. Förklara varför de behövs och visa hur du använder dem, på dig själv eller ledsagaren. Säg till om du tror att något moment kan göra ont.

Svenskt Demenscentrum

www.demenscentrum.se | info@demenscentrum.se | 08-690 58 00

7. Fråga ledsagaren

Ledsagaren kan ge dig viktig information, förutsatt att hen känner patienten. Kom ihåg att hela tiden ha huvudfokus på patienten. Var inte rädd för att säga att du inte förstår eller är osäker på vad patienten menar och att det är därför du vänder dig till ledsagaren.

8. Koppla tid till händelser

Många personer med intellektuell funktionsnedsättning har svårt med tidsuppfattning. Pröva därför att kopppla tidsangivelser till händelser, till exempel att medicinen ska tas när patienten äter frukost och middag, i stället för två gånger per dag.

9. Var uppmärksam på svårigheter

Var uppmärksam på att patienten kan ha svårt att se sambandet mellan sina symptom och sin skada eller sjukdom. Hen kan också ha svårt att se kopplingen mellan livsstil och risk för sjukdom senare i livet.

10. Försäkra dig om att patienten förstår

Många förstår inte medicinsk jargong eller terminologi. Om du frågar om patienten tömt tarmen är det inte säkert att hon begriper frågan. Dina förklaringar bör vara enkla och konkreta och inte innehålla formuleringar som kan missförstås, till exempel ”magsäcken bör tömmas före läkarbesöket”. Vilken ”säck” kan patienten fråga sig.

Var också uppmärksam på att patienten kan ha ekotal (ekolali), hen kan alltså svara ungefär på samma sätt eller helt enkelt upprepa det du säger. Involvera ledsagaren när det är åtgärder eller förändringar som de tillsammans behöver arbeta med i framtiden. Ge en skriftlig sammanfattning som stöd för patienten och ledsagaren. Använd gärna bildstöd i informationen.

Källa: The National Health Service, NHS, England och Utviklingshemning og aldring, Nasjonal kompetansetjeneste for aldring og helse, Norge.

Denna pdf med tio råd är hämtad ur *Åldras med intellektuell funktionsnedsättning – en handbok för läkare och sjuksköterskor inom primärvården*, Svenskt Demenscentrum (2020). Boken kan beställas eller laddas ned från www.webbshop.demenscentrum.se.

Svenskt Demenscentrum
www.demenscentrum.se | info@demenscentrum.se | 08-690 58 00